

Slovenije. Vsekakor odlikuje knjigo prof. dr. Janka Prunka njegovo objektivno presojanje pomembnih zgodovinskih odločitev, nasploh pa je njegova pripoved izraz dolgoletnega razmišljanja in pa strokovnega ukvarjanja s to tematiko. S tem nam je, kar je za laičnega bralca še posebej dobrodošlo, znal na preprost način posredovati relevantne silnice, ki so krojile nastanek in razvoj slovenskega naroda.

Anka Vidovič-Miklavčič

Vojnozgodovinski zbornik, št. 1, št. 2. Logatec, Vojni muzej v Logatcu, 1998, 1999

Slovensko zgodovinopisje do sedaj, do začetka izhajanja Vojnozgodovinskega zbornika, ni imelo specializirane revije za vojaško in vojno zgodovino. Še najbližje temu je bila revija Borec, ki se je ukvarjala z vprašanji druge svetovne vojne, delno pa je tovrstne potrebe pokrivala tudi revija Naša obramba oziroma zdajšnja Revija Obramba. Na jugoslovanski ravni je področje vojaške zgodovine, vanj so dopisovali tudi nekateri slovenski vojaški zgodovinarji, pokrival Vojnoistorijski glasnik, ki ga je izdajal Vojaškozgodovinski inštitut v Beogradu, vendar pa so bile v njem le redko obravnavane slovenske teme in se je v njem pojavilo le nekaj slovenskih zgodovinarjev. Iz različnih vzrokov pa je bila slovenska vojaška zgodovina izrazito usmerjena zgolj v eno obdobje, v preučevanje obdobja druge svetovne vojne in zlasti slovenske partizanske vojske. Nastanek samostojne države pa je spremenil tudi to usmeritev, saj je v osemdesetih letih slovensko vojaško zgodovinopisje razvilo širši razpon raziskovanja lastne vojaške preteklosti (zlasti I. svetovne vojne in vojske Države SHS, obramba pred Turki), hkrati pa je bilo odrezano od dotedanjega jugoslovanskega okvira.

Pred kratkim odprti zasebni Vojni muzej v Logatcu se je pod vodstvom strokovnega vodje Janeza J. Švajncerja začel udeleževati še na enem področju - namreč na izdajateljskem, saj je začel izdajati tudi strokovno revijo za vojaško zgodovino. Dejanje je vse pohvale vredno, čeprav je po le dveh številkah morda še prezgodaj ocenjevati, kako se bo revija razvijala.

Prvi zvezek je glavni urednik Janez J. Švajncer uredil kot omnibus strokovnih in spominskih prispevkov s področja vojaške zgodovine. Uspelo mu je, da je zbral pisano paleto avtorjev, ki so prispevali članke in zapise, kronološko vzeto, od prazgodovinskega obdobja pa do zadnje vojne za Slovenijo oziroma celo iz vojne na Hrvaškem. Članki obravnavajo tudi različne vsebinske sklope; od programskih razmišljanj (Švajncer, Pavlin), razvoja orožja (Švajncer) pa do osebnih doživljanj vojakov v vojni in mirnem času. Najbolj pretresljiv je članek Antona Grašiča, ki opisuje izgubo sina - vojaka med služenjem vojaškega roka v JLA. Med strokovnimi prispevki je tudi obširen zaris nekdanjega komandanta Republiškega štaba za teritorialno obrambo Janeza Slaparja o razvoju Teritorialne obrambe v Sloveniji. Srečko Lisjak pa je prispeval vojaško rezanten opis boja na mejnem prehodu Rožna dolina junija 1991.

Drugi zvezek je izšel po približno pol leta, kar kaže na nameravani tempo dveh zvezkov letno; to je glede na zaledje možnih domačih avtorjev najbrž skrajni

domet. Tudi v tem zvezku je objavljena vrsta strokovnih prispevkov, ki segajo od prazgodovine do vojne za Slovenijo leta 1991. V primerjavi s prvim zvezkom je opazna rast v kvaliteti - in nenazadnje tudi v obsegu. Uredniku je uspelo zbrati različne avtorje, od arheologov, prek poklicnih zgodovinarjev, muzealcev do ljubiteljev vojaške zgodovine. Razpravni del uvaja nagovor dr. Sergeja Vrišerja s predstavitev prve številke revije, ki govori o starejšem tisku z vojaškozgodovinsko tematiko. Sledijo članki z arheološko noto o grobovih bojevnikov v Podravju in Pomurju, naličniku rimske čelade (S. Pahič, J. J. Švajncer), dva članka obravnavata orožje iz 1. svetovne vojne (J. Hartman, M. Močnik), dva vojaško opremo in znake (S. Vrišer, M. Praček), članek o življenju v neposrednem zaledju soške fronte med prvo svetovno vojno (U. Velikonja), štiri članki pa z različnih vidikov obravnavajo vprašanja slovenske vojaške zgodovine med II. svetovno vojno (D. Guštin, R. Pušenjak - Urgan, M. Pučko, M. Pavlin). Pavlinovo razpravljanje o obdobju 1944-1946 načinja vrsto problemov glede prehoda slovenske partizanske vojske v Jugoslovansko armado, ki pa bodo svoj relevantni zgodovinopisni odgovor mogli dobiti šele, ko se bodo umirile razmere na Balkanu in bo dostopno arhivsko gradivo v Beogradu. Dva sestavka obravnavata osebno doživljanje vojaške službe (Bajec, Moravec). Moravčev prispevek je že drugi v podrobnem opisu razmer med služenjem vojaškega roka v JLA v letu 1970. Zbiranje in objavlanje tovrstnega materiala je nujno za preučevanje tega (mirnodobnega) obdobja slovenske vojaške zgodovine, saj bodo dokumenti, ko bodo na voljo, pokazali le eno plat odnosov. Tematiko vojne za osamosvojitvev pa v tem zvezku predstavlja Z. Dernovšek z orisom delovanja in učinkovanja protiletalske obrambe Slovenije.

S tem zvezkom je revija razširila svojo vsebino še z rubriko *Nove knjige*, še bolj pa z *Raznovrstnostmi*. V tej rubriki je izšel tudi prvi poskus na enem mestu združiti najosnovnejši seznam vseh generalov in admiralov slovenskega rodu, od avstrijske oziroma avstroogrške vojske do najnovejše Slovenske vojske. Avtor jih je naštel okoli 120. Glede na možnosti vojaške kariere Slovencev v vojskah, ki so bile kvečjemu tudi slovenske ali še to ne, je vprašanje kriterijev za uvrstitev nosilcev najvišjih vojaških činov v seznam slovenskih generalov lahko problematično; saj ni absolutnega merila - ne po pripadnosti vojskam, ne po subjektivni nacionalni opredelitvi ali celo nacionalni zavednosti.

Kot revija, ki jo izdaja zasebna institucija, je Vojnozgodovinski zbornik znanilec novih časov; časov, ko vsaka pobuda ne potrebuje državnega "blagoslova". Je tudi znanilec časov, ko je povečano zanimanje za vojaške vsebine (od Slovenske vojske do vojaške zgodovine) napoveduje boljše mesto slovenski vojaški zgodovini. To pa ne pomeni, da se revije ne bi še dalo izboljšati (npr. recenziranje, preciziranje zvrsti in tehnična opremljenost člankov), čeprav bo za to potrebne tudi nekaj več podpore kot le skromna sredstva iz zasebnih ali veteranskih virov. Nenazadnje revija zapolnjuje vrzel, ki je nastala zaradi neodločnosti Slovenske vojske glede svojega vojaškozgodovinskega angažiranja. Podobna revija bi bila vsekakor potrebna v novih razmerah po osamosvojitvi. Predvsem pa si je želeli (in prizadevati), da bo revija vztrajala, saj šele vrsta zvezkov pomeni, da je doseženo tisto, kar je namen periodike - torej stalnega izdajateljskega in za njim stoječega raziskovalnega delovanja.

Damijan Guštin